

LICHTENŠTEJNOVÉ JSOU PŘIPRAVENI K OBROVSKÝM INVESTICÍM V ČESKU

TEXT Jan Januš FOTO Daniel Hromada

Bývalý ministr kultury Daniel Herman je od loňska honorárním konzulem Lichtenštejnského knížectví v České republice. I když mají vztahy obou zemí dlouhou historickou tradici, v poslední době jsou poznamenány spory o dřívější knížecí majetek, například i zámky Lednice nebo Velké Losiny. „Nejde o to, aby jeden vyhrál nad druhým. Záměrem Lichtenštejnska je win-win řešení. Férová dohoda, přijatelná mezi oběma férovými partnery,“ říká Herman, kterého k jeho současné funkci přivedl rovněž zájem o historické památky. Mimochodem, sám občas provádí na zámku Hluboká nad Vltavou.

Lichtenštejnové patří k jedněm z nejstarších šlechtických rodů na českém území. Jak v historii vypadaly naše vzájemné vztahy?

Vztahy mezi českými zeměmi a Lichtenštejnem, respektive rodinou Lichtenštejnů, jsou opravdu starobylé. Sahají do poloviny 13. století. S málokterou rodinou jsou české vztahy tak intenzivní. Už Přemysl Otakar II., král železný a zlatý, zval Lichtenštejny ke spolupráci a od té doby se datuje jejich přítomnost na českém území, především na jižní Moravě a ve Slezsku, do jisté míry ale i v Čechách. Za tu dobu se jejich přítomnost velice rozsochatila. Už v roce 1370 kupují Valtice, v roce 1575 Lednici. Jejich hospodaření v českých zemích začalo být velmi výrazné už v těchto historických dobách.

Lichtenštejnský stát se etabloval v roce 1719, tedy více než 400 let po prvních stopách Lichtenštejnů na českém území. Rovněž poté byly vzájemné vztahy velmi intenzivní, hlavně v oblasti ekonomické, ale i správní. Mnozí z úředníků, kteří spravovali lichtenštejnský stát, totiž pocházeli z českých zemí, z Moravy. Tak tomu bylo až do druhé světové války, kdy akutní nebezpečí nacismu v roce 1938 způsobilo, že poprvé v osmisetletých dějinách vládnoucí kníže odchází z Československa a z Rakouska do Lichtenštejnska. Důležitou roli v tom nesporně hrála

kněžna Elsa Gutmannová, manželka vládnoucího knížete Franze I., jež byla židovského původu. Po anšlusu Rakouska, kdy tam začaly platit tvrdé protizidovské zákony, odchází kněžna do Československa a následně do Švýcarska, kde válku přežila.

Po válce ale došlo k československému zabránění lichtenštejnského majetku...

Během druhé světové války se odehrálo něco podobného jako při napoleonských válkách. Ani Napoleon, ani Hitler Lichtenštejnsko neobsadili. Po druhé světové válce došlo k velké nespravedlnosti vůči mnohým občanům. Vliv komunistů sílil a tak byly velké šlechtické rody, Schwarzenbergové v Čechách a Lichtenštejnové na Moravě, silně postiženy různými právními kroky. V případě Lichtenštejnů to bylo prezidentskými dekrety Edvarda Beneše, které se ale neměly na tento rod vůbec vztahovat. Jak už jsem říkal, kněžna byla židovského původu, Lichtenštejnové se nedopustili žádné kolaborace s nacisty. Nebyli Němci a navíc ani občany Rakouska-Uherska, císař František Josef I. totiž vyřešil postavení knížete a jeho rodiny v Rakousku-Uhersku zvláštní právní normou. Byli občany Lichtenštejnska, ale měli práva a povinnosti občanů Rakouska-Uherska. Pro aplikaci Benešových dekretů tak nebyl žádný právní důvod, komunisté však

VZTAHY MEZI ČESKÝMI ZEMĚMI A LICHTENŠTEJNSKEM, RESPEKTIVE RODINOU LICHTENŠTEJNŮ, JSOU OPRAVDU STAROBYLÉ. SAHAJÍ DO POLOVINY 13. STOLETÍ. S MÁLOKTEROU RODINOU JSOU ČESKÉ VZTAHY TAK INTENZIVNÍ.

sílili a chtěli tyto významné aristokratické rodiny, když to řeknu naplno, okrást. Ale to je zátěž posledních desetiletí, druhé poloviny 20. století. Před tím je zhruba tři čtvrtě tisíciletí, a to je mnohem silnější a intenzivnější a na to je třeba navazovat. To přineslo oboustranné benefity a je to něco, co je inspirativní i pro budoucnost.

Neboli Lichtenštejnové jsou „naší“ šlechtou?

Jednoznačně, stejně jako Schwarzenbergové, ale už o čtyři století déle. Kořeny Lichtenštejnů jsou v české, moravské a slezské zemi hluboce zapuštěné.

Současné vztahy ale komplikují právě spory o dřívější lichtenštejnský majetek, které probíhají jak u Evropského soudu pro lidská práva, tak u českých soudů. Ve videopořadu Lawyers & Business: FORUM se diskutující jednoznačně shodli, že by mělo dojít k dohodě mezi Českou republikou a Lichtenštejnskem, že tyto problémy soudy ani historici nezvládnou sami vyřešit. Vidíte to stejně?

Jde o to dohodnout se. Lichtenštejnové jsou velice moudří lidé, to dokazuje i ten hospodářský zázrak, za který můžeme knížectví označit. A vědí, že kolo dějin nelze otočit zpět. Něco se stalo a to se nedá odestát. Přes 30 let už ale budujeme právní stát, a tak nemůžeme zavírat oči před velkými nespravedlnostmi, které se staly. Nejde o to, aby jeden vyhrál nad druhým. Záměrem Lichtenštejnska je win-win řešení. Férová dohoda, přijatelná mezi oběma férovými partnery. Je totiž třeba říci, že nikdo z těch, kteří nesli přímou odpovědnost za dřívější protiprávní kroky, už nežije. Jde tak spíše o věcnou rovinu. Pokud se chceme vypořádat s dědictvím komunismu, a toto je jedním z jeho projevů, je třeba se na to podívat poctivě a nezávisle. Ano, soudní jednání probíhají, protože kdyby neprobíhala, propadly by lhůty a už by nebylo možné se k tomu vracet. Ale znovu říkám, to o co jde, je snaha dohodnout se, férově, způsobem win-win. Třeba v Rakousku, které je jistou paralelou, vidíme, jak lichtenštejnské hospodaření v jiné zemi vypadá a jakým bonusem lichtenštejnské investice jsou. A stejným bonusem by byly i pro Českou republiku. Nikdo by nic neztratil. Lichtenštejnové cítí velkou odpovědnost za dědictví předků, a ta je motivuje k tomu, aby

některé věci, které se staly a byly v rozporu s právem, byly přemostěny dohodou a cestou ke spolupráci.

Neboli, to že České republiky vydá Lichtenštejnům zámky a pozemky, nepříjde tak úplně o ně, ale přispěje k tomu, že budou moci být dále rozvíjeny?

Přesně tak. Stejně jako katedrálu svatého Víta nikdo neodvezl do Vatikánu, což je samozřejmě nesmysl, nikdo neodveze ani zámek Velké Losiny do Lichtenštejnska. Jde o to nalézt dohodu, třeba i ve formě kvazinadační spolupráce mezi dvěma suverénními zeměmi. Lichtenštejnové jsou připraveni k investicím, právníci se pak možná mohou zamýšlet nad dalšími kroky. To já nevím, já právník nejsem.

Ale přesto, jak vzhledem k vašim zkušenostem a znalostem Lichtenštejnska hodnotíte kvalitu fungování práva a justice obou zemí?

Lichtenštejnské knížectví je klasickou západoevropskou zemí, kultivovanou, kde nebylo nutné investovat energii do neustálých obnov po válkách nebo po násilných zvratech. To je veliké plus. Česká republika buduje přes 30 let svobodnou a demokratickou společnost. Ale doba komunismu, v podstatě polovina století, znamenala velice zásadní záseky do právního systému. První republika převzala z Rakouska-Uherska kultivovaný právní systém, ale nacisté a posléze komunisté jej posunuli o desítky let zpět. Vyrovnáváme se tak s velice těžkým dědictvím. Ale cesta je myslím nastartovaná, vývoj jde dobrým směrem. Jsme členy mezinárodních společenství, jak politických, tak obranných. A budujeme právní stát, máme instituce, které garantují principy, jichž je třeba dostát. Asi je tak třeba mít jistou míru shovívavosti a trpělivosti, ta zátěž byla obrovská.

Jednou věcí jsou vztahy mezi státy, druhou ale vztahy mezi soukromými společnostmi a obchodní výměna. Jak je ta mezi Českou republikou a Lichtenštejnskem úspěšná?

Po stránce obchodní, školské i kulturní výměny to funguje výborně. Musíme si ale uvědomit, že Lichtenštejnsko je malá země, má 38 tisíc obyvatel. Nejde tak o čísla srovnatelná třeba s USA nebo s Japonskem. Hlavně v oblasti

informačních technologií jsou v České republice zastoupeny některé firmy, dosti viditelná je například firma Hilti. Působí tu ale rovněž společnosti, které se věnují zdravotnictví, například zubním náhradám nebo optickým záležitostem. Pokud jde o spolupráci na kulturní poli, vyzvedl bych docela zajímavý případ lichtenštejnské hrobky na Vranově u Brna. Do té, ač není v majetku Lichtenštejnů a ani ji Lichtenštejnové nenárokují, protože patří církvi, lichtenštejnský kníže investoval bezmála 60 milionů korun na její obnovu. Připravenost podílet se na obnově společného kulturního dědictví je tak ze

strany Lichtenštejnů obrovská. Další oblastí, kterou jsme ještě nepojmenovali, je zemědělství, zejména lesnictví. Lichtenštejnská firma LIECO je na špičkové úrovni a už spolupracuje s Mendelovou univerzitou. A obnova lesů postižených kůrovcem je obrovské téma, stejně jako sucho, které se podepisuje na kvalitě zemědělské a lesnické výroby.

Lichtenštejnové jsou tradičním rodem, jeho předky můžeme vystopovat až do středověkých dob. Jak ale tato rodina funguje v roce 2022? Navazují i na váš

KNĚŽNA BYLA ŽIDOVSKÉHO PŮVODU,
LICHTENŠTEJNOVÉ SE NEDOPUSTILI ŽÁDNÉ
KOLABORACE S NACISTY. NEBYLI NĚMCI A NAVÍC ANI
OBČANY RAKOUSKA-UHERSKA, CÍSAŘ FRANTIŠEK
JOSEF I. TOTIŽ VYŘEŠIL POSTAVENÍ KNÍŽETE A JEHO
RODINY V RAKOUSKU-UHERSKU ZVLÁŠTNÍ PRÁVNÍ
NORMOU.

ROZHOVOR

rozhovor pro Český rozhlas, kde jste říkal, že si s vládnoucím knížetem píšete e-maily...

Jde o pro mě velmi inspirativní symbiózu hluboké kontinuity a ruky držené na tepu současné doby. Je to velice starobylý rod a jedno anglické přísloví říká, že sako se umí nosit až ve čtvrté generaci. A tam je to vidět. Pokud jste systematicky vychován k určitému poslání, odpovědnosti, i za druhé a za svěřené věci, musí se to projevit. Zároveň ale Lichtenštejnové žijí velmi prostě, navštěvují normální školy, cestují běžnými linkami, ne soukromými letadly. A ano, komunikace s dědičným princem Aloisem, který je faktickou hlavou státu, je velmi bezproblémová. Když to srovnám třeba i se svou vládní zkušeností, přístup k němu je méně komplikovaný než k řadě našich ministrů.

Přesto předpokládám, že je potřeba dodržovat při styku s rodinou určitý protokol...

Samozřejmě. Řadu let jsem pracoval jako tajemník a později mluvčí pražského arcibiskupa. Do roku 1941 užívali pražští arcibiskupové titul kníže-arcibiskup pražský, posledním byl Karel Kašpar. A tato vysoká církevní hierarchie a vysoká aristokracie jsou si v něčem velmi podobné. V diplomacii je nutné dodržovat etiketu, v soukromé, lidské komunikaci, je to však velmi nekomplikované a příjemné prostředí. Věci, jako je správná titulatura, je třeba znát a ctít. Správné oslovení knížete je tak Vaše Jasnosti.

Co by měl podle vás každý v Lichtenštejnsku, když se tam vypraví, vidět? Nebo jaké stavby či památky tam máte vy sám oblíbené?

Miluji přírodu a Lichtenštejnsko je nesmírně malebná země. Každému návštěvníkovi bych tak doporučil vzít si dobré boty na alpské výlety, konkrétně třeba do vesničky Malbun. Tam jsem vyrazil k jedné horské kapličce, postavené asi deset let po druhé světové válce. Najdete tam poděkování za uchránění lichtenštejnského knížectví před hrůzami války. Uvědomil jsem si, jak šťastní lidé jsou, když mohou žít v zemi, která byla takovýchto hrůz uchráněna. Hlásím se ke křesťanství, a spočinutí v náruči Stvořitelově, to je v té nádherné přírodě něco, co obrovsky povznáší duši, srdce a kultivuje. Velice zajímavé je ale třeba také vidět to, jak se pěstuje vinná réva. A samozřejmě hrad ve Vaduzu, kde knížecí rodina přímo bydlí, nebo vaduzská muzea. Na své si tak přijdou jak milovníci památek, tak milovníci přírody a vína. V Lichtenštejnsku je co objevovat.

Jak jste se vlastně k pozici lichtenštejnského konzula dostal?

Mám velmi rád památky. A obrovské kulturní bohatství, které tady Lichtenštejnové vytvořili, bylo kulturním mostem mezi mnou a paní lichtenštejnskou velvyslankyní, která je sama rozená princezna z Lichtenštejna. Setkali jsme se v době, kdy jsem byl ministrem kultury, velvyslanci navštěvují členy vlády, to patří k jejich agendě. A dá se říci, že jsme si ihned porozuměli. Paní velvyslankyně mi následně věnovala množství knih, stále více jsme si povídali, také jsem jí několikrát navštívil ve Vídni, kde sídlí.

Možná se hodí poznamenat, že Lichtenštejnsko má ve světě jen osm velvyslanectví, jinak je zastupováno především Švýcarskem, v některých případech Rakouskem, a to jen v zemích zásadního významu, mezi které Česká republika patří.

Následně ke mně přišlo pozvání, zda bych nechtěl uvažovat o tom zastupovat Lichtenštejnské knížectví jako honorární konzul v České republice. Což je určité novum, to tady nikdy nebylo, i když se o tom ve 30. letech uvažovalo. Ve chvíli, kdy jsem skončil v aktivní politice, řekl jsem ano. Nesmírně si pozvání od Jeho Jasnosti vážím. Kancelář jsme otevřeli v Brně, které bylo ještě během zemského zřízení hlavním městem Moravy a také správním střediskem lichtenštejnských statků. Je to logické, historická paměť je tam daleko živější, jižní Morava a Slezsko jsou s lichtenštejnskou tradicí silně spojeny. Nicméně moje kompetence je po celé České republice. Jsem zkrátka jakousi prodlouženou rukou lichtenštejnského velvyslance, které sídlí ve Vídni.

MGR. DANIEL HERMAN

Honorární konzul Lichtenštejnského knížectví v České republice. Byl ministrem kultury ve vládě Bohuslava Sobotky, poslancem a také dřívějším ředitelem Ústavu pro studium totalitních režimů či mluvčím České biskupské konference. Je členem KDU-ČSL, jejímž byl rovněž v minulosti místopředsedou. Vystudoval katolickou teologii na Univerzitě Karlově, je laicizovaným knězem.